

TECHNISCHE UNIVERSITÄT
CHEMNITZ

PHILOSOPHISCHE
FAKULTÄT

**Posudek disertační práce Jaroslava Iry:
Lokální a národní identita v historických monografiích českých,
moravských a haličských měst (1860 – 1900)**

Předkládaná disertační práce se zabývá frekventovaným problémem artikulace kolektivních identit prostřednictvím historické kultury, historických narativů a jejich kontextualizace. Spojuje tak hned několik dominantních tematik posledních desetiletí – identity, paměti a kulturních dějin historiografie. Ústředním předmětem je zejména kolektivní identita. Práce se ptá, jakým způsobem se historické monografie měst podílely resp. navrhovaly, nabízely kolektivní identity. V popředí sice stojí otázka po identitách lokálních (městských), ta však není traktována jednodimenzionálně. Její samozřejmou součástí je také ptaní se po funkcionálních implikacích lokálních identit, tj. po tom, do jakých vztahů s jinými kolektivními identitami byly stavěny, a jak se vzájemně podílely na artikulaci těch forem kolektivní příslušnosti a vědomí, do jejichž rámce byly situovány. V období, jímž se Ira zabývá, to přitom „samozřejmě“ znamenalo především zohlednění kontextu národního hnutí a nacionalismu, objevuje se zde však i usouvztažnění se státem, zemí, regionem, ba i konfesí a dynastií. Touto projekcí Ira navazuje na aktuální výzkumy ke vztahu regionalismu a národa a zejména na ty jejich části, které se orientují na roli regionality a lokality jako „fólie“, jejímž prostřednictvím bylo možné vysvětlit relativně abstraktní kategorii národa (J. Rettalack, C. Applegate). Ira si však této dimenze všímá v její obousměrnosti, když stále znovu tematizuje také schopnost národní kategorie vysvětlit a legitimizovat regionální resp. lokální identitu.

Z tohoto hlediska byl chronologický rámec disertace volen velice šťastně, neboť se jedná o období definitivního nástupu masového národního hnutí českého, období, v němž vznikaly předpoklady pro formování nadlokální národně-regionální identity Němců v českých zemích, a zároveň periodu, v níž polské národní hnutí definitivně dospělo k etnicko-kulturní definici pojmu polského národa. Volba případů pro komparaci se proto jeví jen na první pohled asymetrická, neboť zahrnuje typologicky tři rozdílné, přesto

**Institut für
Europäische
Geschichte**

**Professur Europäische
Regionalgeschichte**

**Prof. Dr.
Miloš Řezník**

Chemnitz,
06.05.2013

Telefon:
+49 (0) 371
531-34390

+49 (0) 371
531-38395
531-37288
Sekretariat

Fax:
+49 (0) 371
531-834390

E-Mail:
milos.reznik@phil.tu-chemnitz.de

Dienstanschrift:
Technische Universität Chemnitz
Straße der Nationen 62
D-09111 Chemnitz

Postanschrift:
Technische Universität Chemnitz
D-09107 Chemnitz

Paketanschrift:
s. Dienstanschrift

Telefon: +49 (0) 371 / 531-
Telefax: +49 (0) 371 / 531-
E-Mail :

Bankverbindung:
Hauptkasse Sa. – Ast. Chemnitz
Stadtsparkasse Dresden
BLZ: 850 551 42
Konto-Nr.: 341 301 137

svým způsobem modelové situace ve společném rámci Předlitavska: české a německé dějepisectví v Čechách a na Moravě, a polské dějepisectví v Haliči. Důvody, které Ira shledává jako zásadní pro rozdílnou intenzitu městského dějepisectví v těchto různých případech, přitom působí velmi přesvědčivě: na jedné straně sama historická, „tradiční“ role měst polských dějinách, resp. v té jejich podobě, v jaké byly v 19. století vnímány jako hlavní linie polské národní minulosti, a současně zásadní rozdíly v urbanizaci měst, na druhé straně zcela jiné konkurenční pozadí česko-, německo- a polskojazyčného lokálního dějepisectví.

V tomto kontextu by bylo možné zvažovat zásadnější zohlednění studií a konceptualizací prostoru, které v posledním desetiletí po humanitní (resp. kulturní a sociální) geografii a sociologii plně zasáhly také historiografii a jež by umožnily sledovat vytváření lokální a regionální identity jako sociální a kulturní vytváření a současně percepci prostoru. Irova práce, ačkoliv tuto perspektivu dále nesleduje, pro taková studia vytváří dobré předpoklady. Již na základě těchto aspektů lze konstatovat, že Ira sice navázal na téma své diplomové práce, že se však v disertaci jedná o mnohem víc než pouhé další rozpracování a rozšíření. Zcela zásadním způsobem se posunuly jeho hlavní badatelské otázky i způsoby ptaní, zejména však konceptuální, teoretická a metodická výbava. V tomto smyslu je předkládaná práce originálním výsledkem výzkumu od svého počátku.

Ukazuje to přesvědčivě např. třetí kapitola, věnovaná historickým monografiím jako žánru, formě a médiu. Tato kapitola přesahuje původní volbu historické monografie jako příkladného souboru pramenů, na nichž lze hlavní otázky disertace sledovat a jež by teoreticky mohla být nahrazena volbou jinou, a novátorsky interpretuje motivaci a funkci historických monografií v několika rovinách (odborné, společenské), pokouší se však také alespoň o vstupní modelovou analýzu jednak autorů (a částečně podporovatelů, iniciátorů atd.), jednak v rámci možnosti i čtenářů a příjemců, přičemž zavádí i o kategorii tzv. modelového čtenáře a dospěje alespoň k základům jakéhosi kolektivního obrazů autorů městských historických monografií. Následně se práce věnuje podrobné srovnávací analýze kategorií sloužících k periodizaci městských dějin, čímž si dovedně vytváří vynikající základ k analýze centrální otázky po nadlokální identitotvorné kontextualizaci městských dějin a městské identity, aby se na příkladě tématu rozkvětu a úpadku z hlediska těchto otázek znovu přiblížila narativním strukturám a strategiím.

Práce samozřejmě nezohledňuje stejnou měrou všechny materiál přicházející v úvahu, sama naopak vícekrát zdůrazňuje a zdůvodňuje výběrový (ale nikoliv fragmentární) charakter hlavního korpusu textů, o nějž se opírá. Jistě by bylo možné diskutovat o jeho rozšíření nebo o zohlednění jiných textů než monografií (což práce tak jako tak činí zahrnutím paratextů – komentářů, vzpomínek, recenzí, programových statí atd.) – avšak kritiku v tomto duchu by bylo možné vznést jen v případě, že by takové rozšíření prokázalo smyslupnost ve formě nějaké zásadní reformulace Irových závěrů. Spíše se

však zdá, že právě v tomto bodě práce prokazuje jednu ze svých silných stránek – promyšlený, smysluplný a efektivní výběr pramenného materiálu.

Pro případnou publikaci práci tiskem doporučuji zvážit překlad citovaných pasáží z němčiny a polštiny do češtiny, neboť jejich citace v originále nejsou nutné a obsahují řadu překlepů a dílčích chyb, plynoucích částečně ze snahy zakomponovat je do českých vět. Typografické chyby se objevují hlavně v polských citacích. Zcela nunné je upustit od polské resp. smíšené morfologie: polské názvy periodik nebo měst je třeba používat v české flexi, např. Nowého Sączy (ne Nowego Sącza), Togodniku Powszechného apod., příp. se snažit o nominativní vazby. Z důvodů snazší orientace bych rovněž navrhoval omezit členění soupisu pramenů a literatury.

Tyto drobné poznámky samozřejmě nic nemění na odborné kvalitě předkládané disertace, neboť se jí nedotýkají. Jaroslav Ira předložil metodicky, konceptuálně vyspělou a materiálově dobře podepřenou práci a navíc prokázal schopnost na omezeném prostoru definovat, přesvědčivě zpracovat i argumentativně podložit zřetelně formulovaný badatelský problém.

Z tohoto důvodu jednoznačně doporučuji práci k obhajobě.

Prof. PhDr. Miloš Řezník, Ph.D.